

- координації діяльності, пов'язаної із залученням, використанням та моніторингом МТД;
- формування стратегічних і щорічних програм МТД відповідно до пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку країни;
- забезпечення процедури державної реєстрації (перереєстрації) проектів МТД;
- погодження та підписання щорічних Фінансових Меморандумів, впровадження затверджених програм та проектів.

Контрольні питання:

1. *Розкрийте суть МТД.*
2. *Назвіть основні результати залучення МТД в Україні.*
3. *Назвіть основні проблеми залучення МТД в Україні.*
4. *Назвіть основні нормативно-правові акти, які регулюють залучення та використання МТД в Україні.*
5. *Назвіть основні умови залучення МТД в Україні.*
6. *Роль МТД в інвестиційній та інноваційній діяльності в Україні?*

Практикум:

Звіт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України за 2015 р. щодо міжнародних фінансових організацій та технічної допомоги : презентаційний матеріал / Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. – Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/7759>.

Міжнародна допомога: на що йдуть гроші міжнародних донорів презентаційний матеріал / Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. – Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/7754>.

Реформа координації міжнародної допомоги – чому закон? : презентаційний матеріал / Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/7752>.

Допомога ЄС у відновленні України : презентаційні матеріали / Урядовий офіс з питань європейської інтеграції Секретаріате Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/7753>.

Завдання:

Охарактеризуйте Стратегію залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013-2016 роки [175]. Назвіть стратегічні напрями залучення МТД та співробітництва з МФО? Які очікувані результати реалізації Стратегії?

3.4. Прямі іноземні інвестиції в регіональному та галузевому аспектах

Іноземні інвестиції, прямі іноземні інвестиції. Стан залучення ПІІ (обсяг, основні регіони та галузі). Проблеми залучення ПІІ (відтік, переважання інвестицій з офшорних зон, значні територіальні диспропорції). Нормативно-правові акти щодо іноземних інвестицій (Закони України «Про режим іноземного інвестування». «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» та ін.). Умови залучення іноземних інвестицій в Україні (форми, об'єкти, режим, гарантії та ін.).

Акцент. Ми не просто вітали кожного інвестора, ми зі шкури пнулися, щоб допомогти йому почати у нас виробництво.

*(Лі Куан Ю,
автор Сінгапурського
«Економічного дива»)*

Іноземні інвестиції - цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [20];

Залучення іноземних інвестицій, головним чином **прямих іноземних інвестицій**, які передбачають безпосереднє внесення фінансових ресурсів та майна в об'єкт інвестування. Інвестиційні потоки між країнами зумовлюються пошуками інвесторами найбільш вигідних умов інвестування для збільшення прибутковості, з одного боку, та необхідністю залучення додаткового фінансового ресурсу країнами для забезпечення бажаного рівня інвестиційної активності. Притік чи відтік іноземних інвестицій, їх обсяги та спрямованість відзеркалюють інвестиційну привабливість країни, регіонів та галузей економіки в міжнародній площині.

Стан іноземного інвестування в Україні на 01.01.2015 р. характеризується наступними показниками:

✓ **обсяг залучених ПІІ** склав 45,9 млрд дол. США, при цьому:

ПІІ надійшли з 133 країн світу, основними з яких є Кіпр (13,7 млрд дол. США), Німеччина (5,7 млрд дол. США), Нідерланди (5,1 млрд дол. США), Російська Федерація (2,7 млрд дол. США), Австрія (2,5 млрд дол. США), Велика Британія (2,1 млрд дол. США), Віргінська острови (2,0 млрд дол. США), Франція (1,6 млрд дол. США), Швейцарія (1,3 млрд дол. США), Італія (999 млн дол. США) (на долю цих країн припадає 83 % залучених ПІІ інвестицій в економіку країни) (Додаток Б, Таблиця Б.25);

ПІІ надійшли в усі регіони України, однак, головним чином, в м. Київ (22,7 млрд дол. США), Дніпропетровську (7,7 млрд дол. США), Донецьку (2,5 млрд дол. США), Харківську (1,7 млрд дол. США), Київську (1,6 млрд дол. США), Одеську (1,4 млрд дол. США), Львівську (1,4 млрд дол. США), Полтавську (1 млрд дол. США), Івано-Франківську (926 млн дол. США), Запорізьку (885 млн дол. США) області (на долю цих регіонів припадає 81 % залучених ПІІ інвестицій в Україну) (Додаток Б, Таблиця Б.7);

ПІІ вкладені в усі види економічної діяльності, однак, головним чином, в промисловість (14,8 млрд дол. США), фінансову та страхову діяльність (11,5 млрд дол. США), оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (6 млрд дол. США), операції з нерухомим майном (3,8 млрд дол. США) (на долю цих видів економічної діяльності припадає 79 % залучених ПІІ в Україну), (Додаток Б, Таблиці Б.26-27);

✓ **обсяг ПІІ у розрахунку на одну особу** склав 1072,2 дол. США.

Основними поточними проблемами іноземного інвестування в Україні є:

- **відтік ПІІ з України;**
- **низький інвестиційний інтерес з боку основних країн-інвесторів** та переважання інвестицій з **офшорних зон** в структурі ПІІ в Україну;
- **значні територіальні диспропорції в залученні ПІІ.**

Щодо відтоку ПІІ, то в 2014 згальний їх обсяг зменшився на 12,2 млрд дол. США порівняно з 2013 р. В розрізі країн-інвесторів, загальний обсяг ПІІ зменшила більшість країн за винятком Швейцарії (приріст склав 39,6 млн дол. США). Найбільший за обсягами вивід капіталу здійснили основні інвестори, зокрема з Кіпру (5,3 млрд дол. США), Росії (1,2 млрд дол. США), Австрії (653 млн дол. США), Великобританії (622,7 млн дол. США), Німеччини (482 млн дол. США), Нідерландів (432 млн дол. США). В регіональному розрізі відтік відбувся в усіх регіонах України, крім Івано-Франківської області (приріст склав 112,1 млн дол. США). Найбільший відтік відбувся з основних регіонів-реципієнтів ПІІ, зокрема з м. Києва (-6,0 млрд дол. США), Дніпропетровської (-1,3 млрд дол. США) і Донецької (-1,1 млрд дол. США) областей (Додаток Б, Таблиця Б. 7). В розрізі видів економічної діяльності, відтік відбувся за всіма видами, крім освіти, де приріст склав 0,2 млн дол. США, державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування, де обсяг ПІІ впродовж останніх років залишається однаковим і незначним (0,1 млн дол. США). Найбільший за обсягами відтік відбувся з фінансової та страхової діяльності (3,5 млрд дол. США), промисловості (3,3 млрд дол. США), професійної, наукової та технічної діяльності (1,2 млрд дол. США), операцій з нерухомим майном (964 млн дол. США) (Додаток Б, Таблиця Б.27). Відтік ПІІ

призвів до зменшення їх обсягу в розрахунку на одну особу. Станом на 31.12.2014 р. обсяг ПІІ у розрахунку на одну особу зменшився порівняно з 1.01.2012 р. на 145,6 дол США.

Щодо інвестиційного інтересу, то станом на 31.12.2014 р. порівняно з 1.01.1996 р. зі складу десяти найбільших за обсягами ПІІ в Україні вибули США, Ірландія, Бельгія та Польща (Додаток Б, Таблиця Б.25).

Щодо інвестицій з офшорних зон, то ПІІ надходять в Україну, зокрема, з Кіпру, Віргінських островів, Белізу, Панами. ПІІ з Кіпру в Україну станом на 01.01.2015 р. склали 30 % від загального обсягу ПІІ та зосереджені в м. Києві та Донецькій області (Додаток Б, Таблиця Б.28) та в таких галузях як фінансова та страхова діяльність (26 %) і промисловість (24 %) (Додаток Б, Таблиця Б. 29). Для порівняння, ПІІ з Німеччини в Україні зосереджені, головним чином, в промисловості (88 % станом на 01.01.2015 р.). Експерти відмічають, що джерелом інвестицій з офшорних зон, головним чином, є раніше вивдені кошти з України. Кіпр є країною основним реципієнтом інвестицій з України (Додаток Б, Таблиця Б.30). Обсяг інвестицій з України в Кіпр на зазначену дату склав 5,8 млрд дол. США (92 % від загального обсягу). При цьому, в регіональному розрізі інвестицій з України до Кіпру надходять, головним з Донецької області (93 % станом на 01.01.2012 р.) (Додаток Б, Таблиці Б.28, Б.31). Слід відзначити, що загалом обсяги ПІІ з України в інші країни, надходять, головним чином, з Донецької області (85 % станом на 01.01.2015 р.). За видами економічної діяльності, ПІІ з України в Кіпр надходять, в операції з нерухомим майном, фінансову і страхову діяльність (Додаток Б, Таблиця Б.32). Для порівняння, ПІІ з України в Росію зосереджені, головним чином, в професійній, науковій та технічній діяльності, промисловості, оптовій і роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів.

Крім того, джерелом інвестицій з офшорних зон є також виведені кошти з допомогою недооцінки експорту з України. Зниження експорту з України відзеркалюється і на зниженні обсягів залучення ПІІ через офшорні зони. За результатами дослідження американської неурядової організації Global Financial Integrity впродовж 2004-2013 рр. з України нелегально вивели 116,762 млрд дол. США, найбільший обсяг річної суми нелегального відтоку капіталу зафіксовано в 2012 р. – 21 млрд дол США [176].

Щодо територіальних диспропорцій в залученні ПІІ, то розрив між Києвом, в який станом на 01.01.2015 р. вкладено найбільше ПІІ (22,7 млрд дол. США) та Тернопільською областю, в яку вкладено найменше (56,4 млн дол. США) становив більше ніж в 400 разів. Це посилює збільшення соціально-економічних диспропорцій розвитку територій.

Головною причиною відтоку ПІІ стала висока ризикованість інвестування в Україну в результаті збройної агресії Росії на сході України та анексії АР Крим.

В листопаді 2014 р. У Верховній Раді України було зареєстровано законопроект «Про повернення капіталів, що перебувають та зареєстровані в Республіці Кіпр, офшорних зонах та інших юрисдикціях, звільнених від подвійного оподаткування, або тих, що мають пільговий режим оподаткування» [177]. Зокрема, встановлюється, що повернення капіталів здійснюється шляхом добровільної передачі фізичними та/або юридичними особами, які зареєстровані в юрисдикціях пільгового оподаткування, прав власності на засоби виробництва, які знаходяться в Україні, у тому числі рухоме або нерухоме майно, та кошти, які знаходяться на рахунках відповідних осіб в банківських установах у юрисдикціях пільгового оподаткування, суб'єктам підприємницької діяльності, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України. Передача коштів фізичних та/або юридичних осіб, які зареєстровані в юрисдикціях пільгового оподаткування, що знаходяться на рахунках відповідних осіб в банківських установах у юрисдикціях пільгового оподаткування, суб'єктам підприємницької діяльності, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України, відбувається шляхом переказу на рахунки українських банківських установ, із сплатою до Державного бюджету України суми у розмірі 50 % від суми коштів, що виводяться із юрисдикцій пільгового оподаткування, та інвестування 50 % від суми зазначених коштів у юридичні особи, які знаходяться на території України і належать відповідним суб'єктам підприємницької діяльності, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України. У разі нездійснення повернення капіталів у порядку і строки, фізичні та юридичні особи, які зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності в юрисдикціях пільгового оподаткування, виключаються з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а їхні права власності переходять до держави. Законопроект наразі перебуває на стадії розгляду у комітетах Верховної ради України.

Іноземні інвестиції за своїми обсягами є незначим, однак є одним з основних джерел інвестування економіки України. Інвестиційний інтерес провідних країн-інвесторів, зокрема, США, є порівняно незначим. Третина ПІ, які вкладаються в Україну, надходять з офшорних зон, а їх джерелом є раніше виведені з України кошти. При цьому, основними регіонами реципієнтами ПІ з Кіпру є м. Київ та Донецька область, а основним регіоном-донором інвестицій в Кіпр виступає Донецька область. ПІ з України в Кіпрі, зосереджуються в основному в невиробничих галузях економіки, а з Кіпру в Україні - найприбутковіших галузях економіки. Найбільш привабливими видами економічної діяльності є промисловість, фінансова і страхова діяльність, в той час, як такий важливий вид як сільське господарство є недостатньо привабливим. Загалом, в регіональному розрізі, іноземні інвестиції концентруються в столиці та названих областях.

Наразі інвестування в Україні відзначається високим рівнем ризикованості, що спричиняє відтік ПІІ з України, як вкладених через офшорні зони, так і інвесторами з інших країн.

Законодавство:

- Міжнародні договори України, при цьому якщо міжнародним договором України встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про іноземні інвестиції, застосовуються правила міжнародного договору;

- Закони України «Про режим іноземного інвестування» [20], «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» [23];

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) іноземних інвестицій та її анулювання» [96].

Акцент. Основні умови:

✧ здійснюються у вигляді: іноземної валюти або валюти України; будь-якого рухомого і нерухомого майна; акцій, облігацій, інших цінних паперів та корпоративних прав; прав інтелектуальної власності; прав на здійснення господарської діяльності; інших цінностей;

✧ здійснюються у формах: часткової участі у підприємствах (створення спільних підприємств з українськими юридичними і фізичними особами або придбання частки діючих підприємств); повної участі у підприємствах (створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, або придбання у власність діючих підприємств повністю); придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна; придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України; придбання інших майнових прав; господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції; в інших формах;

✧ вкладаються в будь-які об'єкти, інвестування не заборонені законами України;

✧ застосування національного режиму інвестиційної та іншої господарської діяльності для іноземних інвесторів;

✧ застосування пільгового режиму інвестиційної та іншої господарської діяльності для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій;